

NEMŠKA IDEOLOGIJA- MARX, ENGELS

Izhajata iz Hegla, njegov historični idealizem (svet se da razumeti le skozi idejne predstave) preoblikujeta v historični materializem (svet ni produkt višje sile). Trdita, da se človeške družba giblje, gibal pa so materialni pogoji za življenje (materialna produkcija in reprodukcija). Temu konceptu pravita družbena formacija. Ta je sestavljena iz dveh sistemov:

1. produktijske sile (delavna sila in produktijska sredstva)
2. oblika lastnine (v kakšnem odnosu je posameznik do produktijskih sredstev)

Kaj se je konkretno v zgo dogajalo? Najprej naj bi bil prakomunizem, sledilo je sužnjelastništvo, nato fevdalizem, kapitalizem in iz socializma, ki naj bi prišel naj bi se razvil komunizem, kjer bi delitve dela ne bilo.

Trdita, da je celotna zgo človeštva zgodovina lastnine, obdobja se razlikujejo le po odnosu posameznika do lastnine.

DRUŽBENA NADSTAVBA- država oz. politična organizacija življenja, ter idejni svetovi, zavesti, umetnost, religija

EKONOMSKA BAZA- produktijske sile in oblika lastnine

Vse kar se dogaja v nadstavbi je povezano oz. odvisno od ekonomske baze- niso lastniki produktijskih sredstev tisti, ki si ustvarijo lastniško zavest, ampak je oblika zavesti izpeljana iz ekonomske baze. Materialni pogoji ustvarjajo zavest ljudi.

Razredna družba se ustvari okoli lastnine.

Delitev dela:

Lastnina se po njuno pojavi z delitvijo dela. To povzroči pojav temeljnega konflikta (v družini, na delovnem mestu...). Menita, da je delavec zato zasovražil državo. Če bi hoteli konflikt odpraviti, bi bilo treba odpraviti sleherno delitev dela, tako ne bi bilo temeljnega pogoja za konflikt.

Posledica delitve dela je alienacija delavca- pojav tekočega traku razdeli potek izdelave na dele. Vsak delavec opravlja le določeno fazo v proizvodnji produkta, nima več stika s svojim izdelkom, nima več zadovoljstva ob končanem delu. Človek se počuti neustvarjalnega, zasovraži »svoj« izdelek, ta se postavi nad njega.

Ideologija:

Lastniki produktijskih sredstev nam posredujejo lažno zavest, svojo ideologijo, ki se nam kaže kot obče veljavno, neoporečno, kot zdrav razum.

LUIS ALTHUSSER

Kaj omogoča neki družbeni formaciji da preživi?

Althusser pravi, da je treba razlikovati med državno oblastjo in državnim aparatom. Slednjega se mora nek razred, če hoče ostati na vladi, poslužiti. Deli ga na:

RAD= represivni aparat države (deluje s silo) ter

IAD= ideološki aparat države (deluje na bazi ideologije) □ jih je več in niso enotni, vsak posreduje neko svojo ideologijo. To je možno zato, ker se različni aparati navezujejo na različne sfere, ki niso poenotene, kot so včasih bile. Današnja držba jih zahteva čim več, saj je forma ideologij vedno ista- uči podrejanja, vsebine pa so drugačne.

Razlikuje med Ideologijo, ki je ena in nima zgodovine, izhaja iz delitve dela (tudi delitev dela je večna) in ideologijo, ki jih je več in imajo zgodovino, ter se spreminjajo. Za njeno delovanje sta potrebna Subjekt (sl. Narod) ter sublekt (slovenci) eden brez drugega ne obstaja. Ideologija interpelira individuuma v subjekt, biva v nas samih, sami prispevamo k obnavljanju družbene formacije. **Ideologija je materialna, odvija se v vsakdanjem življenju in ni oblika zavesti, kot trdita Marx in Engels.**

HEGEMONIJA- GRAMSCI

Gramsci ločuje med državo, ki je vir represije, in civilno družbo, ki je oblika hegemonije. Hegemonija je vodenje ljudstva vseh razredov v državi. Hegemonistično vodstvo pomeni, da vse večje skupine v državi dosežejo neko filozofsko, moralno in politično soglasje. Moramo ga razumeti, kot nek proces in ne kot statični produkcijski odnos. Gramsci namreč pravi, da naše pozicije niso fiksne, artikulirajo se glede na situacijo- zasedemo neko subjektivno pozicijo, pogosto jih je več- mnoštvo identitetnih pozicij.

Laclau in Mouffe:

Pozicije določajo simbolni in ekonomski svetovi. Simbolni svet so lahko mediji.

SAUSSURE- SEMIOTIČNI SISTEM

Bil je lingvist, ki je poskušal jezikovni sistem povezati z družbenim. Pravi, da je jezik družbena institucija, za katerega je značilna arbitrarnost- konj je konj zato, ker smo ga tako poimenovali. Sposobni smo vzpostavljati razlike in identitete. Jezikovni sistem je sestavljen iz znakov, znak pa iz slušne podobe (označevalec) in koncepte (označenec). Tudi kulturo je mogoče pojmovati tako: petelinje boje na baliju mi pojmujejo drugače kot prebivalci Balijskega. Označenec so petelinji boji, označevalci smo mi, ali prebivalci Balijskega. Vsak si jih razlaga drugače, pomemben je družbeni konsenz, potrebno je vedeti, kakšen družbeni konsenz velja v neki družbi, prej ne moremo ocenjevati.

FREUD- TEORIJA SUBJEKTA

Freud meni, da subjekta ne konstruira smo kar je zavestnega, ampak tudi kar je v našem nezavednem. Zato se je lotil interpretacije sanj, saj naj bi se v sanjah skrivale naše najbolj skrite želje. Torej, za Freuda so sanje izpolnitev želje-udobnostne sanje. Tudi neprijetne sanje- popačeno besedilo, kot so na primer smrt sorodnika, so zanj izpolnitev neke potlačene želje. Ta naj bi izhajala iz otroštva (želja po smrti brata, ker hoče otrok imeti vso starševsko ljubezen zase). Pri nerazumljivih sanjah se je vklopila cenzura, saj želja, katero so sanje hotele izraziti ni sprejemljiva za zunanji svet oz. za naša moralna načela.

Sanje je treba proučevati po delih, tako da upoštevamo, da prihaja do razvrstitve vsebin, ki so nasprotna realistični postavitvi v budnosti. Do razvrstitve prihaja med latentnimi in manifestnimi vsebinami, vmes pa deluje cenzura. V sanjah delujeta dve sili: ena željo formulira, druga jo cenzurira.

Subjekt je po Freudu razdeljen na nezavedno in predzavest/zavest, ki je povezana z nezavedno željo. Želja aktivira aparat v dveh oblikah: primarni proces (doživetje zadovoljitve) sekundarni proces (zaviranje neugodja).

Subjekt je sestavljen iz:

1. ID= nezaveden, področje instinktov, uboga načelo ugodja...
2. JAZ= del Ida, predstavlja razum, intelektualno vodstvo
3. NADJAZ= nastane skozi niz identifikacij z zunanjimi objekti, ki jih ponotranjimo skozi vizualne ali miselne podobe.

Ojdipov kompleks:

Prelomnica v otroštvu. Aktivira se v falični fazi. Otrok naj bi si želel ekskluzivne zveze z materjo, zato hoče očeta odstraniti. V mislih in sanjah ga ubije. Ker pa se otrok boji, da ga bo oče kastriral (kastracijski konflikt) se odreče materi. Na kastracijo sklepa ker punčke nimajo falusa, zato misli, da se je kastracija pri njih že zgodila.

V puberteti se ta kompleks še enkrat pojavi, takrat mora otrok mater nadomestiti z dekletom. Ko se deček identificira z očetom dobi družbeni spol, ki je moški. Identificira se kot avtonomen, egoističen subjekt.

Ženska in ojdipov kompleks:

Deklica spozna, da se je kastracija že zgodila. Občuti manjvrednostni kompleks- manko. Nato opazi de tudi mati nima falusa. Identificira se z njo. Ta manko zapolnjuje s heteroseksualnim odnosom in materinstvom.

BETTELHEIM

K razrešitvi ojdipovega kompleksa pripomorejo tudi pravljice:

1. Janko in Metka: Ko premagata mačeho postaneta močnejša- pravljica sporoča, da moramo s strahom po ločitvi od staršev opraviti, saj bomo le tako lahko živeli naprej.
2. Rdeča kapica: predstavlja pubertetnico, ki sledi načelu ugodja- skrene s poti in požre jo volk. Volk predstavlja zapeljivca. Dve figuri očeta: prva je volk, zapeljiva predojdipska figura očeta, drugi pa je lovec, nezapeljiva, družbena figura očeta. Rdeča kapica se mora odločiti za enega in odloči se za lovca.
3. Peter in volk: Pravljica predstavlja motiv odraščanja dečka. Volk tudi tu simbolizira očeta. Peter sam opravi z njim, ne kliče na pomoč, zato ima pravico do prvega mesta v procesiji. Volka pošljejo v živalski vrt. Ni ga potrebno ubiti, saj je Peter že prešel ojdipso fazo.

LACAN- TEORIJA SUBJEKTA

Lacan loči dve fazi v razvoju subjekta:

1. predojdipska faza
2. ojdipska faza: □ imaginarna faza
□ simbolna faza

Po njegovem mnenju se človek rodi kot spolno androgeno bitje, ki se nato prepolovi v en spol.

Predojdipska faza: Začne se z rojstvom, ko začutimo manko. Nismo več del matere, kar pomeni izgubo polnosti.

Ojdipska faza:

1. **imaginarna faza:** Otrok se okoli drugega leta opazi v ogledalu kot neko zaključeno celoto, ideal jaza. To je nujno za kasnejše oblikovanje nadjaza, ta ideal jaza namreč zapolnejo družbeno posredovani ideali.
2. **simbolna faza:** V simbolni fazi se zgodi vstop jezika. Ideali so posredovani z jezikom. Gre za vstop v označevalni red. Vstopimo v govorico in s tem v kulturo.

FREUD- MNOŽIČNA PSIHOLOGIJA IN ANALIZA JAZA

Freud analizira posameznikovo obnašanje v množici- odločanje...Pravi, da se množica ne razlikuje veliko od posameznika. Kar posameznik počne v množici je močno odvisno od njegove individualnosti. Meni, da se posameznik množici »podredi« zaradi libidinalnih vezi, ki se ustvarjajo med člani množice. Za primer poda armado in cerkev. V armadi vsi hočejo biti zaželeni od vojskovodje, vsi hočejo biti pohvaljeni, vendar morajo najprej ustvariti vez

solidarnosti vojaki med sabo. Enako je v cerkvi: »Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe in svojega Boga z vso dušo, vsem srcem in vsem mišljenjem«.

Za obstoj množice je nujna identifikacija članov z istim objektom. Člani se stem objektom identificirajo, s temsi postanejo podobni-primarna množica.

FOUCAULT- TEORIJA SUBJEKTA

Spolna identiteta posameznika je po njegovem produkt tehnologij, to pa so diskurzi, politikein prakse.

V njegovem delu Zgodovina seksualnosti najprej preučuje razvoj spolnosti. Za obdobje za katerega mislimo, da je bilo spolno zavrto pravi, da je odkrilo spolnost-prehod v 17.stol.. Za to obdobje je značilno, da se spolnost zapira za vrata domov, obenem pa se o njej vse več govori. V 17.in 18. stol. Pride do diskurzivnega vrenja, ki ga sproži cerkev s spovedjo. Vse več je strokovnjakov za spolnost, ki opredeljujejo, kaj je patološko in kaj normalno. Družine se vedno bolj opirajo nanje in problemov ne znajo reševati same. To pripelje do negotovosti staršev in s tem do nestabilnosti družine. To kar je bilo včasih spontano je sedaj predmet nekega določenega diskurza- opiramo se tudi na astrologijo, da bi vedeli, katere so erogene cone našega partnerja. Ko smo začeli upoštevati nasvete strokovnjakov, smo postali žrtve tiranije, nismo se osvobodili. V 19. stol. Pride do delitve na zdravo in nezdravo spolnost. Homoseksualnost se je opredelilo za patološko. Gre za razmerje oblast- diskurz, to pomeni, da ko nekaj označimo za slabo, sebe, kot osebk, ki tega ne počne, avtomatsko označimo za dobro. Gre za vzpostavitev moči!Subjekt je produkt zgodovinskih tehnologij.

LASCH- HEAVEN IN A HEARTLESS WORLD

Družina v 19. stol. Ni več razširjena, je nuklearna in s tem bolj propustna za nasvete strokovnjakov. Ti nasveti, oz strokovnjaki povzročijo demistifikacijo oz odčaranje erotičnega življenja, ki postane racionalno uravnano. Eksperti povzročijo družinsko krizo z vstopanjem v in uravnavanjem družinskega življenja.

FOUCAULT- OBLAST IN DISKURZ

V delu nadzorovanje in kaznovanje spregovori o aparatu vednost- oblast. Pokaže, kako pride do zgodovinskih sprememb, ki nas preoblikujejo kot družbene posameznike. V moderni dobi 16.-18., 19. stol ta aparat deluje primarno na telo. Izoblikuje se novo pojmovanje telesa, kot prostor kamor se vpisuje vednost. Kaznovanje se iz javnega prostora preseli v zapore. Nov način kaznovanja je disciplina.

Konec 18.stol. so prisotne tri oblastne tehnologije:

- telo, ki ga mučijo,
- duša,s katero manipulirajo,
- telo, ki ga dresirajo- zaprto v prostoru.

Pojavi se stalno nadzorovanje, ki so ga dosegli s panoptikumom- stolp na sredini zapora iz katerega se je videlo v vsako celico. Zapornik se je počutil opazovanega, zato se je vedel v skladu s pravili. Tako je še danes- Foucault pravi, da ni več velikih vladarjev, temveč se je oblast preselila v vse sfere družbenega življenja- mikrofizika oblasti. To smo ponotranjili, sami sebe nadzorujemo bolje kot bi uspelo katerikoli oblasti.- Zakaj hočemo biti suhi??

TELO IN IDENTITETA

Telo je prevzelo oblast nad nami- prisluh nimo telesu, zdrava prehrana, hujšanje...

KOLEKTIVNE SKUPNOSTI, IDENTITETA

Benedict Anderson pravi, da je narod zamišljena politična skupnost. Narod je fikcija, nastala ob propadu drugih zamišljenih skupnosti- dinastično kraljestvo in religijska skupnost. K nastanku naroda je pripomogel tudi koledarski čas ter razcvet tiskarskega kapitalizma, formiranje lokalnih jezikov v nacionalne.

NAROD IN DRUGI

Nacionalna zavest najhitreje vzplamti b prisotnosti Drugega.

Narod mora izpolnjevati željo, zapolnjevati mora praznino, ki sta jo za sabo pustila propad dinastičnega kraljestva in religijske skupnosti. Narod je nekaj, kar se vsakemu dogaja vsak dan, to je uspelo s časopisom. Večina jih bere.

TEORIJE PO ANDERSONOVI

1. Adorno: Narod je zamišljena skupnost, ki mora izpolnjevati neko željo.
2. Narod je oblikovan kot zamišljena politična skupnost v odnosu do drugega.
Islam- Grosrichard, Orient- Said

EVROPA KOT PRIPOVED

Evropa obstaja toliko časa kot obstaja predstava o drugem. Kar je evropsko je dobro, kar je dobro je evropsko.

POSTSTRUKTURALNA IN POSTKOLONIALNA TEORIJA NARODA

Bhabha pravi, da se narod udejanja skozi neke pripovedi. Narod se udejanja skozi množstvo pripovedi, gledišč, misli ljudi oz. skupin, ki sestavljajo narod, tako je nacionalnih identitet več, ni ena sama. NACIJA-NARACIJA pomeni kulturno in družbeno konstruiranost kolektivne identitete. Pripovedovanja ljudi so odvisna od spomina, ki pa je vedno subjektiven, vselej je v funkciji sedanjosti.

KULTURNE PARADIGME 20. STOLETJA- postmodernizem

1. V postmodernizmu (70. in 80. leta 20. stol.) se zgodi spoj visoke kulture z množično. Met tema dvema se je začelo razlikovati v modernizmu, k čemer je pripomogel tisk-poenoti raznolike jezike in pripomore h konstruiranju nacionalne identitete. Po drugi strani pa povzroči množično produkcijo knjig, ki so zdaj dostopne vsem. Najbolj je bil priljubljen sentimentalni roman- pri ženskah, zato so ga moški, ki so takrat predstavljali elito, postavili v območje nizke kulture. Do zблиževanja teh 2h kultur je prišlo po vojni zaradi pojava potrošništva, oglaševanja in iskanja načinov, kako bi čim več prodali.
2. Zgodi se izgon zgodovinskosti. Pred tem obdobjem so umetniška dela še predpostavljala, dopuščala neko zgodovinskost, zdaj pa tega ni več. Umetnina je sama sebi referenca, sama sebi zadostna.
3. Lasch: Nov način označevanja. Modernizem in realizem sta temeljila na dejstvu, da je realnost mogoče predstaviti z estetskimi sredstvi. V 2/2 20.stol. pa se pojavijo dadaizem, kubizem...po modernizmu je to še vedno reprezentabilno, vendar je problem iznajti jezik, ki bo te novosti tako predstavil.

4. Baudrillard govori o novem razmerju med znakom in resničnostjo- simulacrum. Temu razmerju vlada znak-blago. Ko rečemo voda pomislimo na vodo v flaški.
5. Subjekt postane blago. Je fragmentiran, sateliziran in parceliziran. Ni več pomemben kot celota, kot je to bil v modernizmu.
6. Baudrillard govori o hiperrealnosti. Javni in zasebni prostor izginjata, ni več alienacije (marx), saj človek ne ve proti komu naj se bori, živimo v ekstazi komunikacije. Mediji nam krojijo življenje.

KULTURNA LOGIKA KAPITALA

1. Bell: Uporabi izraz postindustrijska družba. Pride do razmaha srednjega razreda, potrošništvo ustvari iluijo, da ni več razrednih konfliktov. Glavna lastnost je konec ideologije- ta nima več nobene vloge.
2. Jameson pravi, da gre še vedno za logiko kapitala, se vedno so razredni boji. Gre za logiko poznega kapitala. Postmodernizem ustrza fazi multinacionalnega kapitala- tretja faza kapitala.

□ **FORDIZEM:** (1910-1960) tekoči trak zgenerira množično proizvodnjo, ki pa potrebuje množično potrošnjo. Za to so poskrbeli delavci, saj jih je največ. Ford uvede razne rekreacijske, počitniške programe, tako delavce preobrazi v potrošnike, ter si zagotovi nadzor nad njimi. Fordizem pomeni revolucijo v oglaševanju, transportu in komunikacijah. Izvozi se v Evropo in na Japonsko po 2. vojni v obliki pomoči. Darila, dolgoročni krediti. Cveti vse do leta 1960, ko nastopi naftna kriza. Ta se reši s

□ **POSTFORDIZEM:**

- fleksibilna akumulacija: zrušenje večjih industrijskih gigantov in ustvarjanje manjših produkcijskih enot, ki so med sabo povezane s pogodbami. Kdo bo v zvezi ostal je odvisno od povpraševanja na trgu. Te enote se selijo tja, kjer je poceni delovna sila, nizka cena proizvodnje in ni ekološke zakonodaje.
- papirnati, kazino kapitalizem: denar se obrača samo v delnicah kar povzroči
- fetišizacija denarja: denar začne razporejati družbene odnose
- fetišizacija produkcije in potrošnika: ne vemo več s kje kaj izhaja